

ORGELS IN GROOT OOSTENDE - ORGELS IN DE SINT PETRUS & PAULUSKERK (17de & 18de eeuw)

Hierbij de documenten die als bijlagen horen bij het eerste deel van het artikel over de orgels in de Sint-Petrus en Pauluskerk in de 17de en 18de eeuw.

Bijlage I

BRUGGE, Rijksarchief, Oostende (St.-Petrus en Pauluskerk), nr. 61: "Stukken betreffende het orgel" (1666-1822)

a.-

Besteedynghe van den transport ende veranderynghe de welcke aen den orgel vande prochie kercke deser stede sullen moeten ghedaen worden, ter satisfactie en reeden (?), vande besteeders ofte anders in cas van non accordt daer over te versoucken.

Alvooren den orgelmaecker ende aenneemer wordt ghehauden te demontieren ende remontieren alle de pippen, secreet, blaesbaicken ende andere toebehoirten vanden orgel ende die te repareren soo veel nodich wort, en daer naer den selven orgel wederom te stellen ende remonteeren in beoirl. forme ter platse daer men sal wijsen te weten met het voorspel naer den hooghen autaar.

Ten tweeden wordt hy ghehauden het clavier te veranderen ende stellen dat den orghelist speele met ghesicht op den voors. autaar.

Ten derden dat de monstre sal spreekken op acht voet en maecken den prestant naer heersch van twerck in platse vande octave omme daermede te verstercken en augmentieren le plain jeu, en sal het vuytghewert (= uitgenomen) octave dienen in de platse van het flajolet.

Ten vierden sal hy de trompet veranderen en brenghen op eene bombarde die treckende op acht voet leegher naer hees als voor. (Ten vijfde werd overgeslagen).

Ten sessden sal hy den aennemer de drie blaesbaicken teenmaal vernieuwen met leer en ligaturen, mitschaeders maecken daer by eenen vierden ghen blasbalck naer heesch als vooren.

Ten sevensten sal den aennemer ghehauden zijn aen den voorn. grooten orgel te voeghen en annexeren eenen cleynen orgel den welcken sau hebben de ses naervolghende registers ofte spelen, met zyn particulier clavier, ghemaectt à la moderne te weten C solfaut boven, en beneden, met d'onderste ghesneeden fenten, naer hees en in (...) ghebreyck, wel verstaende dat het selve clavier sal staen recht onder het opperste clavier vanden grooten orgel.

Een bou(r)don van 8 voet, de thien grootste pippen van hault

Een devanture 4 voet

Een furniture op drie pippen tsaemen

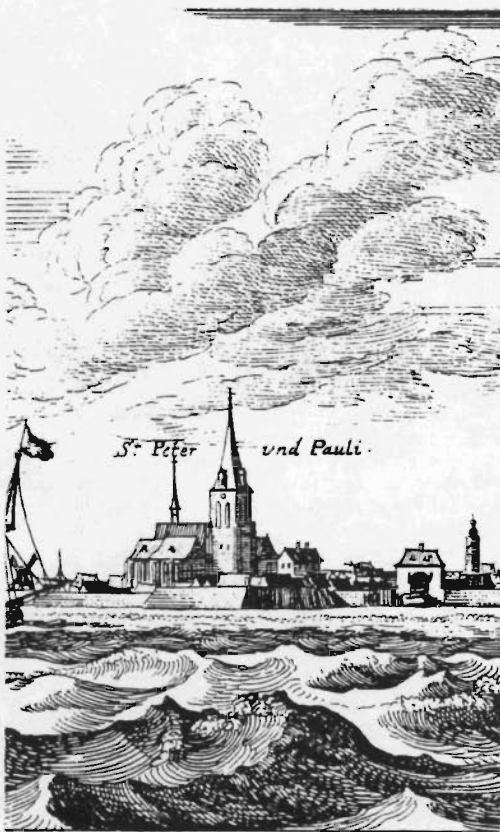
Een cornette op drie pippen tsaemen

Een flutte op 4 piedt

Een quint fluytte

Aengaende alle de noodighe materialen van loodt, tyn, sodure, lym, vellen, coolen, isser en cooper, sal alles by de besteeders ghelevert worden, oncost den aennemer, soo oock het haut ende hantwerck vanden timmerman ofte scrinwercker daer toe verheest.

Den onders. bekent mits desen aenghenoomen te hebben het werck vanden transport en veranderynghe vanden orgel der prochie kercke deser stede in maniere en conditien naer de hier vooren by particuliere specificatie ghemaectt ende voorde somme van drie hondert viftich guldens - een hondert guldens te betaelen contant naer dat den orgel ghedemonteert wezen sal, noch een hondert guldens soo haest den orgel sal erstelt ende volmactt wesen, ende de resterende betalynghe ses maenden daer naer, verbindende den aennemer tot volcommen van het voorn. werck zyn persoon, goederen present & toecommede. Actum in Ostende desen Xe feb. 1666.

Bijlage V

Ibidem, nr. 61

Wy Proost Capittel ende Kerckmeesters der Collegiale ende parochiaele kercke van Onse Lieve Vrouwe binnen Brugge, bekennen soo wy doen midts desen wel ende deughdelick vercocht te hebben aen eerw. heere Carolus van (den) Cruyce, pastor der parochiale kercke van st Pieters tot Oostende ende aen dheeren Petrus van Beerblock ende Joannes de Carravallo kerckm(ee)sters der selve kercke alhier present synde, inschelyckx bekenende wel ende deughdelick gecoght te hebben vande voornoemde eerw. heeren proost ende capittel midtsgaeders dheeren kerckmeesters hunnen auden orgel, gelyck die gestaen ende gelegen is met alle syne toebehoorten, als te weten de pypen, orgelcasse soo vanden groote als van het posityf, voorts de blaesebalken tot vier in het getal midtsgs tgonne daer van dependerende soo yserwerck als houttewerck met de wintbuyse ende de vier steenen: voorts de haute saete daer den organist op sit met de twee trapkens onder syn voeten ende oock het hangende decksel boven den orgel midtsgaeders de yzers daarmede den orgel van achter vaste is gemaectt inde meuren ende generaelick alle het gonne dependeert vanden orgel alleenelick reserverende den auden docksael met het planckier daer de blaesebalcken opstaen, ende dat voor ende omme de somme van vyf hondert guldens courant geldt boven alle oncosten soo van het afbreken vanden selven orgel casse als andersints synde alles tot laste van dheeren coopers, de voornoemde somme van vijfhondert guldens te betaelen in twee egaele payementen, het eerste binnen een jaer in te gaen deser, ende het tweede een jaer naer, dit met belofte van aen de betaelinge ten gestelden tyde alsoo promptelick te sullen volcommen, verbindende daer in hun persoons ende goederen op het verbant als naer rechte. In teecken der waarheydt hebben wy proost, capittel ende kerckmeesters voorseydt dese letteren van vercoope doen depecheren ende onderteekenen door onsen secretaris ende president vande selve kerckmeesters met twee heeren gedeputeerde vande selve, midtsgs oock onderteekent door de voornoemde heeren pastor ende kerckmeesters der stede ende port Oostende, met belofte van wedersyden desen aengenaemen coop van geenen cant te resilierien op wat pretext het saude mogen wesen. Aldus gedaen binnen Brugge desen achsten meye seventhien hondert sesentwintigh.

By ordre van d'Eerw. Heeren Proost
ende Capittel voorseyt:
N.R. Maertens Can. en Secr. BM.
(s.) C. vanden Cruyce J. Devos 1726
past. Ostend. J. Pierlot 1726
P.R. van Berblock Caloen de Nieuwenhove
Juan Caravallio F.A. de Villegas d'Edewalle.

Bijlage VI

Ibidem VI, nr. 61

Den segel (24 S.) dient voort accort gemaectt met Jacobus Berger over tracommoderen van den orgel van onse parochiale kercke gemaectt op den sesden meye 1726.

Project omme den ouden orghel die staet inde Collegiale kercke van Onse Lieve Vrouwe tot Brugge in goeden staet ende goede harmonie te brengen ende te stellen ter parochiale kercke der stede ende port van Oostende.

Ten selve daege aenbesteet aen Jacobus Berger orgelmaecker tot maecken en erstellen vanden orghel op de naervolgende conditien.

Actum ter vergaederinge van dheere pastoor, kerckmeesters der parochiale kercke desen sesden meye 1726.

1.

Alvooren te maecken twee nieuwe clauwieren van acht en veertigh touchen, de effen toonen van wit been de diesen en bemols van swart ebben hout.

Voor eerst te maecken twee nieuwe clauwieren van vyf en veertigh touchen, de effen toonen van wit been de diesen enden bemols van swart ebben hout.

2.

te maecken een gheheel nieuw secreet conforme het clauwier ende naer den heesch van het werck.

het secreet te verlangen van vier toonen om dat het maer en is tot alamiere ende gebraght moet worden tot C sol faut, oock nieuwe cleppen ofte soupappen te leggen.

3.

Devanture van acht voeten open, conforme aen het secreet ende naer den heesch van het werck.

Devanture moet de eerste octave nieuwe pippen syn.

4.

het cornet sal blyven.

het cornet wort goet bevonden.

5.

den bourdon van 8 voeten te stellen in goeden staete.

bourdon van acht voeten moet in goeden staet gestelt worden.

6.

te maecken de noodige nieuwe pippen tot de octave van vier voeten open.

de octave moet eenige nieuwe pippen hebben.

7.

de fluyte te laeten dienen.

de fluyte is goet.

8.

den nazaaert te laeten dienen.

den naezaert is goet.

9.

te maecken de noodige nieuwe pippen tot de doublette.

de doublette moet eenige nieuwe pippen hebben

10.

sy gemaectt ingevolge het nevenstaende 10^e article.

de sexquialtera nieuwe te maecken in platse vande quintadeyne ende moet syn van twee pippen op ider touche.

11.

sy gemaectt als articulo precedenti ingevolge het nevenstaende article.

een nieuw larigot te maecken in platse vande petite flutte.

12.
te maecken volgens het nevenstaende article ende naer den heesch van het werck.
fournituere van vier pippen op ider touche ende cymbal van twee pippen op ider touche die moet gheheel verandert syn en meerder gemaect van diapason.

13.
sy gemaect ingevolge het nevenstaende 13 article.
het trompet moet gheheel nieuwe syn ende gesneden in plaetse van t' flajolet soo dat het flajolet soude doot blyven.

14.
te maecken een nieuw claron ende een voix humaine.
het claron moet nieuw syn ofte een voix humaine in de plaetse.
Aengaende den cleynen orgel.

15.
te maecken volgens den heesch van het werck.
de vanture moet hier en daer nieuwe pippen hebben.

16.
het bourdon sal blyven.
het bourdon is goet.

17.
te maecken ingevolge het nevenstaende article.
het cornet is maer van een pippe ende moet gemaect worden van drye pippen op yder touche.

18.
de fluyte sal blyven.
de fluyte is goet.

19.
te maecken ingevolge t'nevenstaende article.
doublette moet de helft nieuwe syn.

20.
de nazart sal blyven.
de naezaert is goet.

21.
te maecken ingevolge het nevenstaende article.
fourniture van vier pippen op ider touche ende moet meest al nieuwe syn.

22.
het cymbal doot laten.
het cymbal doot laten om platse te winnen tot vermeerderen het cornet.

23.
te maecken ingevolge het nevenstaende article.
een nieuwe tierce in platse van het flajolet.

24.
te maecken als articulo precedenti ingevolge het nevenstaende article.
een nieuwen cromhorn in plaetse van t'regaal.

25.
geen bourdon te maecken maer in plaetse dies eene nieuwe groote tierce.
bourdon van sestien voeten hier en daer houtte pippen ten waere datter gemaect vierde een nieuwe groote tierce.

26.
het secreet gheheel nieuw te maecken.
t'secreet vanden cleynen orghel moet gheheel nieuwe syn.

27.
te maecken drye nieuwe blaesbaecken yder van ses voeten langh ende drye voeten breed van goet nieuw wagenschot.
te maecken drye nieuwe blaesbaecken met een nieuwe voerbuuse en syne nootseckelicheden.

Synde voorts geconditionneert dat den aennemer t'synen coste sal moeten employeren een man om te blaesen als hy sal moeten accorderen.
Voorts t'synen coste alles leveren behalvens het noodigh yserwerck t'welcke sal blyven ten laste van dese prochiale kercke.

Al het gone sal afvallen vanden voorschreven ouden orghel sal blyven in profficte vanden aennemer, ende t'synenlaste blyven het defroy van hem ende syne knecht in het stellen vanden orgel. Den selven orgel sal moeten volmaect en opgesteld syn ter dese parochiale kercke binnen den tyt van een jaer naer date deser. De aennemer sal t'synen coste de orgel moeten goet houden noch drye jaeren daernaer.

Voor alle welcke voorschreven den aennemer sal profficteren elf hondert guldens courant te betaelen in drye payementen, het eerste van twee hondert guldens courant, het tweede van drye hondert guldens alser twee derde van het werck sullen gemaect syn, ende het derde leste payement als het werck sal voltrocken ende door dheeren besteeders overgenoomen syn t'hunner contentemente.

Het demonteren vande casse vanden orghel tot Brugge ende het transporteren van generalick alle werck naer dese stadt sal blyven ten laste van dese kercke soo oock de stellingen ter dese parochiale kercke met het repareren vande casse ende leveren het noodigh yserwerck als boven gezeyt.

Aldus bestect door de tegenwoordige heeren pastoor ende kerckmeesters ende aengenoomen door den voornoemden Jacobus Berger in onse vergaederinge ingevolge ende op de voorenstaende marginale conditien op den sesden may 1726.

C.E. vanden Cruyce past. ostend.
(s.) Jacobus Berger. P.R. van Berblock
Juan de Caravallo
P. RYCX
Paulo Backhusius

Bijlage VII

Ibidem, nr. 4: "Resolutieboek", fol. 265-265.

Actum in Camere desen 31 may 1745, present dheren Steynmeulder, Rycx, Vanderheyde...

Ten selve dagge heeft den voorengemelden orgelmaker Petrus Josephus de Ryckere benevens den organist Petrus de Bruille, met onse kennisse gevisiteert den orgel ende hebben aen ons geraporteert dat hy naer nauwkeurige visitatie bevonden hebben dat daer aen is manquierende ende moet gerepareert worden naervolgende volgens de schryftelycke notitie aen ons door den voorn. orgelmaker indese vergaderinge overgebracht ende hier naer volgende.

Alvooren dat den orgel geheel sterck discord is van de een zyde door de vuyligheyt ende het stof ende van de andere zyde datter eenige pypen ongesoudeert syn waerom datter eenige moeten vuytgenomen gekuyscht gesoudeert ende in goet accord gestelt worden, voorts alle de rietspeelen tot de selve reparatie vuytgenomen ende gerepareert worden om datter vele syn die te tardyf syn: den claron moet met eene repetitie gemaect

worden te weten de bovenste octave, den cromhorn de langette ende den lepel moeten geheel en gansch vuytgenomen ende gerepareert worden. De clauwieren moeten gemaectt worden (als sy op malcander getrocken worden) dat sy op eenen tydt t'saemen spreken t'gonne alhier niet en is. De clauwieren moeten van gelycken vuytgenomen worden tot het maken van een pedaal ofte tyrasse t'welck geheel convenabel soude syn, voorts vande grosse tierce soude moeten gemaectt worden een tierce à la doublette. De blaesbalcken moeten gevisiteert worden ende in cas dat sy eenigen windt verliesen moeten gerepareert worden. Voorts om eenen pedael ofte tyrasse te maeken moet er syn een abrege ofte transport met een clauwier daer toe noodigh met syn bretentien (? = vergettes) gemaectt van coperdraet, oock het bardt om de touches door te spelen, voorts een yser om de voeten op te stellen, als wanneer den organist den selven pedal niet en wilt gebruycken. Den pedal sal maer gemaectt worden van den tweede sol van den bas tot onder de ui met diesen en bemols.

Alle het gonne tot de voorschreven reparatie ende werck noodigh is sal door den voornoemden de Ryckere t'synen coste moeten geleverd worden ende voor al welcke, mitsgaeters omme den orgel te stellen in den staet op den voet ende inder manieren voorschreven, hy pretendeert thien ponden gr. vlaems courant geldt.

Bijlage VIII

Ibidem, nr. 61

a.-

Desen zegel (4 st.) dient tot den annexen opstel overliggende by requeste van d'h(ee)r pastor en kerckmeesters der stede ende port van Oostende gepresenteert den 19^e january 1775.

Aen Edele ende weerde heeren Burghmeere ende schepenen der stede ende port van Oostende.

Supplierende verthoonen reverentelick d'heeren pastor ende kerckmeesters der parochiale kercke deser stede dat den orgel staende in de selvekercke noodsakelick moet worden erstelt ende gerepareert, faute dies dat den selven staet te niete te gaan, als in ettelicke jaeren daer naer niet gesien synde geweest, omme waer aen te prevenieren de supplianten den selven hebben laeten examineren door sieur Van Peteghem, gereputeert voor eenen experten orgelmaeker, den welken naer rype examinatie hooghnoedigh vint dan selven te moeten erstelt worden, op den voet als by den mede gevoeghden opstel vervat, waer vooren aen hem, om alles in een goet order te hebben, door de supplianten sal moeten worden betaelt eene somme van duysent guldens vlamsch courant, ende gelyck de supplianten sulcx niet geerne souden doen, ten sy met kennisse en consent van U Ed^{en} als patroonen van de voornoemde kercke, is oorsaecke sy hun keeren tot de selve U Ed^{en}. Ten finne believe gedient te weesen den aennexen opstel te lauderen ende approberen, t'welcke doende & a

(s.) Joseph Ollivier
Philips Rycx Procur.
Michiel Cosyn
A. Van Iseghem

(In margine:)

De welk behoort dheer kerckmeesters approveert ende alaudeert het annexe accord in alle syne delen. Actum in 'tcollegie desen 19 jan. 1775.

(s.) De Cuigny.

b.-

Restauratie van den orgel staende in de kercke van Oostende sal geschieden in deser manieren als volght:

Ten eersten de drye blaesbalcken moeten uyt malcanderen genoemen worden, het oude leer afgeschaeft ende met nieuw leer te becleeden dat die soo dicht syn als nieuw,
Ten tweeden de secreten van beyde de dorgels, moeten nieuw gemaectt worden met 53 gravuren, van seer deughdelik spisschen hout,
Ten derden moet oock vergroot worden de abrigé als oock de clauwieren met drye geheele ende twee alfve toonen, synde tot fa, boven de vierde octave van ut,
Ten vierden moeten oock de Monster pypen in goeden staet ghestelt worden ende vernieuwt, beleyt met thin - oock moet al het ander pypwerk gesuyvert ende just in accoort ghestelt worden.

1. Vanture, 8 voet
2. Cornette, a 6 pypen.
3. prestant 4 voet
4. bourdon 8 voet
5. doublet 2 voet
6. flutte 4 voet
7. Nazart
8. tierce
9. fourniture a 4 pypen
10. cimbaele a 2 pypen
11. larigot
12. trompet 8 voet
13. clairon bas 4 voet
14. vox humana a 8 voet sprekende
15. trambiant
16. eene platse te laeten in het secreet, om ten believe vande heeren eene bombarde in te stellen, met 300 guldens augmentatie, vooren te gheven ende het positif met dese volghende registers:

Vanture 4 voet	nazart
bourdon 8 voet	tierce
cornet a 3 pypen	fourniteur
flutte 4 voet	cromhorn bas
ventille	cromhorn sup.
	trambiant

Tot alle welcken effecte veele stucken sullen moeten naer Ghendt over en weer comen, t'welck sal blyven ten laste van de heeren aanbesteders, als oock in het stellen van den orgel eenen blaeser, naer alle welcke voorschreven voltrokne zynde, sullen de heeren aanbesteders betaelen eene somme van seven hondert guldens courant gheldt, te betaelen als het voorschreven werk sal voltrokken syn, ende in cas de heeren ghelieven eene bombarde daer in ghestelt te hebben, sal de somme vermeerderen met dry hondert ghuldens, ergo alsdan in alles een duysent guldens courant. Aldus gedaen ende gecontracteert met dese onderchreven heeren kerckregeerders desen twelfsten Xbre 1774. Ond^t D.D. Verhagen pastor ostend., Joseph Olleviers, Philips Rycx procur., Michiel Cosyn, A.J. Van Iseghem, ende L. Van Peteghem.

